

YHTEISLUOMISEN TUTKA

**MALLI OSALLISUUSTOIMINNAN
KOKONAISVALTAISEEN ARVIOINTIIN**

Mikko Rask | Titiana Ertiö

HELSINGIN YLIOPISTO

BIBU

strateginen TUTKIMUS

Osallisuustoimintaa kannattaa arvioida kokonaisvaltaisesti **3**

Kansalaisten osallistuminen parantaa päätöksenteon laatua, legitimiteettiä ja demokraattisuutta **4**

Osallistuva budjetointi on yksi suosituimpia demokratiainnovaatioita Suomessa ja kansainvälisesti **8**

Kokonaisvaltaiseen arviointiin ja vertailuun yhteisluomisen tutkan avulla **10**

Osallisuustoimintaa kannattaa arvioida kokonaisvaltaisesti

Tässä Kansalaisuuden kuplat ja kuilut (BIBU) -tutkimushankkeen katsauksessa esittelemme mallin, jonka avulla kunnat, kaupungit tai muut organisaatiot voivat arvioida ja kehittää osallisuutta edistäviä innovaatioita.

Toimiva demokratia edellyttää kansalaisia, jotka haluavat vaikuttaa yhteiskuntaan. Kiinnostus osallistua politiikkaan puolueiden ja äänestysten kautta on heikentynyt, mutta tahto tehdä merkityksellisiä asioita ei ole kadonnut. Kansalaisosallistuminen on kasvattanut tärkeyttään Suomessa ja julkista sektoria on velvoitettu kehittämään kansalaisille parempia osallistumismahdollisuuksia.

Valtioneuvoston demokratiapoliittinen toimintaohjelma määrittelee demokratian edistämisen Suomessa (Oikeusministeriö, 2017). Valtioneuvoston Avoimen hallinnon III toimitasuunnitelma tukee kaikille avoimen hallinnon ja uusien osallistumiskanavien kehittämistä kansainvälisen Open Government partnership -kumppanuushankkeen puitteissa (Valtiovainministeriö, 2017). Vuonna 2015 voimaan tullut kuntalaki tukee ja velvoittaa kuntia edistämään kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia entistä voimaperäisemmin. Valtio ja kunnat ovat alkaneet kehittää osallisuutta vahvistavia innovaatioita edustuksellisen demokratian rinnalle, esimerkkeinä osallistuva budjetointi, asukasfoorumit ja -raadit, kumppanuuspöydät, vanhus- ja vammaisraadit tai joukkoistaminen.

Uusien osallistumiskanavien vaikutuksia on tärkeä arvioida läpi prosessin. Arviointi auttaa **tunnistamaan kehitystarpeita** ja tukee osallisuustoiminnan **laatua ja relevanssia**. Vain arvioinnin avulla pystytään **todentamaan osallisuustoiminnan hyödyt ja kustannukset**.

Usein arviointi tehdään kapealaisesti. Se painottuu arvioon osallistujien määrästä ja heidän antamastaan palautteesta ja siihen ryhdytään jälkikäteen. Tämä on ongelmallista. Osallisuudessa on kyse vuorovaikutuksesta. Osallistuvan päätöksenteon vaikutukset eivät rajoitu vain yksittäisten osallistujien kokemuksiin vaan sillä on myös rakenteellisia vaikutuksia.

Yhteisluomisen tutka (Kuvio 2, s. 10) on evaluointimalli, jolla arvioidaan osallisuusprosesseja ja -ohjelmia kokonaisvaltaisesti. Mallin avulla

- Osallisuustoimintaa järjestävä organisaatio voi luoda kokonaisvaltaisen arvion sen nykyisistä vahvuuksista ja kehittämistarpeista.
- Tutkakuva mahdollistaa vertailun sekä saman toimijan kehitykseen eri aikoina, että muihin organisaatioihin, jotka ovat toteuttaneet vastaavan arvion.
- Mikäli arvioinnin toteuttaa harjaantunut arvioitsija, saatavilla on myös runsaasti tietoa, jotka liittyvät tulevien haasteiden ratkaisuun.

Malli perustuu yli 20 vuoden kokemukseen osallisuuden arvioinnista ja satojen arviointikriteerien ja -indikaattorien synteisiin.

Kansalaisten osallistuminen parantaa päätöksenteon laatua, legitimizeettiä ja demokraattisuutta

OSALLISTAMISESTA OSALLISTUMISEEN

Osallisuudella tarkoitetaan erilaisia päätöksenteossa ja suunnittelussa mukana olemisen tapoja. Perinteisesti hallinnon kehittäminen tapahtuu sen omista tarpeista ja lähtökohdista käsin, jolloin kansalaiset **osallistetaan** päätöksentekoon. Tällaisessa toimintamallissa kansalaiset ovat aktiivisia mutta motivointi osallistumiseen tapahtuu ulkoapäin. "Uuden julkisen hallinnan" (New Public Governance) -ajateltavan nousun myötä hallinnossa suositaan yhä useammin toimintatapaa, joka perustuu **osallistumiseen** eli eri toimijoiden vahvaan vuorovaikutukseen, verkostoitumiseen ja yhteisluomiseen. Siinä kansalaiset ovat aktiivisia ja motivaatio toimia lähtee heistä itsestään. Julkisvallan tehtäväksi jää yhä useammin osallistumisen mahdollistavien alustojen rakentaminen.

KANSALAISTEN OSALLISTUMISELLA ON MONIA MYÖNTEISIÄ VAIKUTUKSIA

Osallisuuden puolestapuhujat esittävät, että osallisuus auttaa parantamaan suunnittelun ja päätöksenteon laatua (Kuvio 1). Tutkimusten perusteella kuntalaisten mukaan ottamisella palveluja voidaan kohdentaa tehokkaammin ja alueellinen osallistuminen vahvistaa kaupunginosien identiteettiä, asukkaiden me-henkeä ja paikallista elinvoimaa. Jopa säästöpäätösten hyväksyminen on helpompaa, kun asukkaat on otettu mukaan päätöksentekoon. Kriitikot puolestaan esittävät, että osallisuuden lisääminen monimutkaistaa päätöksentekoa ja on tehotonta, kun viranomaisten aikaa menee epäolennaisten asioiden läpikäyntiin. Hyvin toteutettu osallisuus on kuitenkin sujuvaa ja asioiden ytimeen pureutuvaa. Kansalaisten osallisuus parantaa tällöin päätöksenteon laatua ja legitimizeettiä ja auttaa kehittämään mukana olevien kansalaisten kykyä osallistua politiikkaprosesseihin.

Kuvio 1. Osallistuvan päätöksenteon ja suunnittelun myönteisiä vaikutuksia.

OSALLISUUS VOI TOTEUTUA MONELLA TAVALLA

Viime vuosina on kehitetty runsaasti uusia osallisuusmenetelmiä ja -kanavia, joilla kansalaiset voivat vaikuttaa suunnittelu- ja päätösprosesseihin (Taulukko 1).

			
TIETO-OSALLISUUS	SUUNNITTELU-OSALLISUUS	PÄÄTÖKSENTEKO-OSALLISUUS	TOIMINTA-OSALLISUUS
<ul style="list-style-type: none"> • Tieto palvelujen järjestäjältä • Vuorovaikutus ja asukkaiden kuuleminen • Viestintä • Viestintäkanavat • Sähköiset palvelut ja osallistumis-kanavat • Ohjaus ja neuvonta • Asiakas palaute-kyselyt • Aloitteet • Avoin data 	<ul style="list-style-type: none"> • Sähköiset osallistumiskanavat • Osallistuva budjetointi • Asukasfoorumit ja -raadit • Alueelliset toimielimet • Kylä- ja järjestöillat • Kumppanuus-pöydät • Strategiat • Yhteiskehittäminen ja palvelumuotoilu • Hankkeet, projektit ja ohjelmat • Kokemus-asiantuntijat • Oman palvelun suunnittelu 	<ul style="list-style-type: none"> • Äänestäminen vaaleissa • Kunnan viralliset toimielimet • Vanhusneuvostot • Vammaisneuvostot • Nuorisovaltuustot ja muut nuorten vaikuttajaryhmät • Neuvoa-antava kansanäänestys • Alueelliset toimielimet • Osallistuva budjetointi • Lausunnot • Oikaisuvaatimus 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhdessä järjestetyt tapahtumat • Vapaaehtois-toiminta • Järjestötoiminta • Kunnan/kaupungin-osatoiminta • Kyläyhdistykset • Yhteiset hankkeet ja kehittämistyö • Vapaa kansalais-toiminta • Pop up -toiminta

Taulukko 1. Esimerkkejä kuntatason osallistumistavoista (Kuntaliitto 2019, muokattu).

ARVIOINTI PARANTAA OSALLISUUDEN TOTEUTUMISTA

Monissa maissa osallisuustoiminnan yleistymisen myötä toimintaa ja sen vaikutuksia arvioidaan entistä systemaattisemmin. Uusien osallistumiskanavien vaikutuksia on tärkeä arvioida läpi prosessin. Arviointi tuo esille eri toimijoiden kokemuksia ja tarpeita ja auttaa paremmin suuntaamaan osallisuustoimintaa olennaisiin kysymyksiin. Kun osallisuusmenetelmät arvioidaan ja valitaan tunnistetun tarpeen pohjalta, osallisuustoiminnan laatu ja relevanssi paranee. Julkisten varojen käyttöä osallisuushankkeisiin voidaan paremmin perustella todentamalla osallisuustoiminnan hyödyt ja kustannukset arvioinnin avulla. Arviointi auttaa myös viranomaisia viestimään ja tekemään näkyväksi kuntalaisille ja sidosryhmille, miten osallisuutta on toteutettu ja miten kuntalaiset otettu mukaan päätöksentekoon ja yhteisten asioiden hoitamiseen. Arvioinnin avulla voidaan luoda oppimisympäristö, joka tukee osaamisen kehittymistä ja toiminnan skaalaamista.

Suomessa osallistumisen arviointia pohtii Kuntaliiton asettama työryhmä, jossa on mukana alan asiantuntijoita kunnista, maakunnista, yliopistoista ja muista tutkimuslaitoksista. Työryhmän on tarkoitus saada valmiiksi kesäkuuhun 2019 mennessä suositus kunnille ja maakunnille osallisuuden arvioinnista ja mittaamisesta.

Osallistuva budjetointi on yksi suosituimpia demokratiainnovaatioita Suomessa ja kansainvälisesti

Osallistuva budjetointi on demokraattinen innovaatio, jossa eri intressiryhmät (esimerkiksi asukkaat, järjestöt ja yritykset) käyvät vuoropuhelua rahasta ja resurssista löytääkseen yhteisen näkemyksen varojen käytölle.

Osallistuva budjetointi on lähtöisin Brasilian Porto Alegresta, jossa sitä alettiin hyödyntää vuonna 1989. 2000-luvun alkupuolelta lähtien toimintatapa on levinnyt latinalaiseen Amerikkaan, Eurooppaan, Pohjois-Amerikkaan ja Aasiaan mukaan lukien Kiina.

Toimintatapa on levinnyt nopeasti maailmalla. Kun vuonna 2016 raportoitiin yli 1500 osallistuvan budjetoinnin hanketta eri maissa, vuonna 2018 vastaava luku oli yli 3000.

Suomen kunnissa osallistuvan budjetoinnin kokeiluja on toteutettu 2010-luvulta alkaen yli 20 kertaa (Taulukko 2). Hankkeiden määrä on kasvanut vuosittain, mutta toiminta painottuu edelleen pääkaupunkiseudun kuntiin.

Helsingin ja Espoon kaupungit ovat ottaneet osallistuvan budjetoinnin pysyväksi osaksi kaupungin budjettia. Muita kuntia ja kaupunkeja, joissa osallistuva budjetointi nivoutuu vuosittaiseen talousarviontiin, ovat Lahti, Oulu, Pieksämäki, Pudasjärvi, Rovaniemi ja Tuusula.

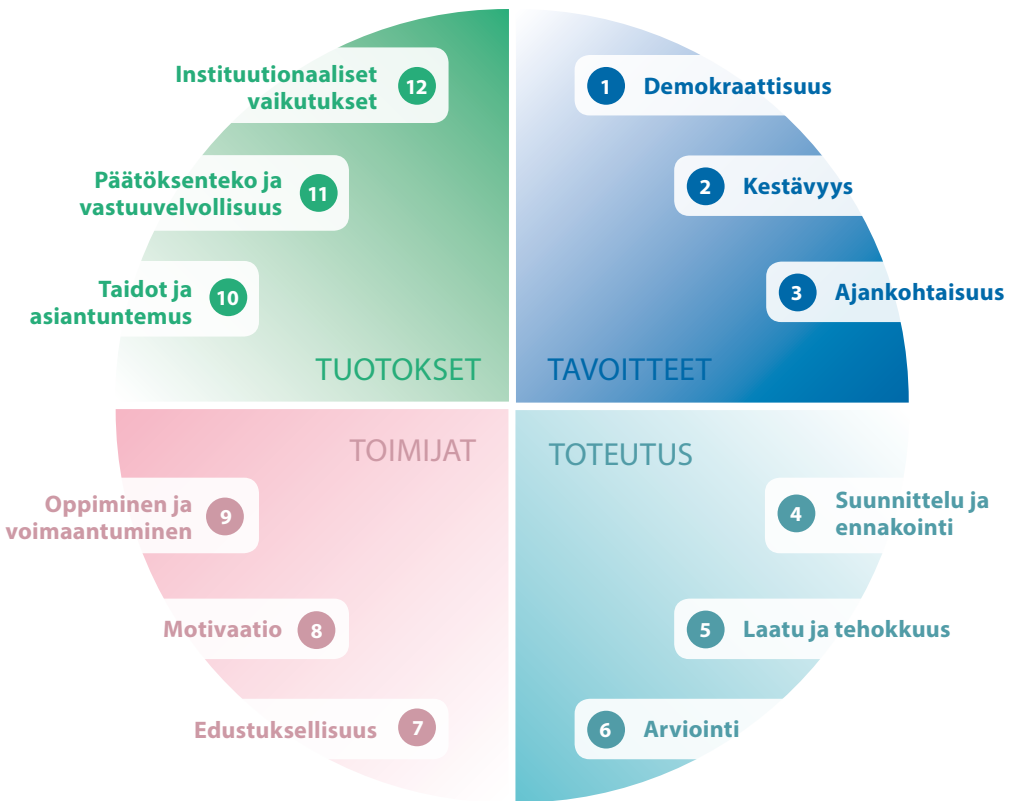
KOKEILU	KUNTA	VUOSI	RAHAN MÄÄRÄ	TOTEUTTAJAT
Helsingin kaupungin-kirjasto	Helsinki	2012	100 000 €	Helsingin kaupunki, Sitra
RuutiBudjetti	Helsinki	2013–	Vaihtelee	Helsingin nuorisoasiain-keskus
Maunula-talo	Helsinki	2013–2016	Ei tietoa	Helsingin kaupunki
OmaTesoma	Tampere	2014	110 000 €	Tampereen kaupunki, Pirkanmaan liitto
Suvelan asukaspuisto	Espoo	2015	40 000 €	Espoon kaupunki
ManiMiitti	Espoo	2015–	Vaihtelee	Espoon nuorisoasiain-keskus
Pudasjärven osallistuva budjetointi	Pudasjärvi	2017–	Vaihtelee	Pudasjärven kunta
Tuusulan osallistuva budjetointi	Tuusula	2018–	Vaihtelee	Tuusulan kunta
Oulun osallistuva budjetointi	Oulu	2018–	Vaihtelee	Oulun kaupunki
Helsingin OmaStadi	Helsinki	2018–	4 400 000 €	Helsingin kaupunki

Taulukko 2. Esimerkkejä Suomen kuntien ja kaupunkien osallistuvan budjetoinnin hankkeista.

Kokonaisvaltaiseen arviointiin ja vertailuun yhteisluomisen tutkan avulla

Yhteisluomisen tutka (Kuvio 2) on kokonaisvaltainen osallisuuden evaluointimalli. Mallin lähtökohtana on havainto, että silloinkin kun osallisuustoiminnan vaikutuksia on arvioitu, arviointi on jäänyt turhan kapea-alaiseksi, painottuen yleensä arvioon osallistujista. Tämä on ymmärrettävää, koska osallistujien määrä, edustavuus ja osallistujapalaute ovat suoraviivaisia ja helposti toteutettavia arviointia. Ne kertovat kuitenkin riittämättömästi rakenteellisista ja muista vaikutuksista, kuten organisaation taitojen ja osaamisen karttumisesta ja päätöksenteon vastuuvollisuuden toteutumisesta, joita voidaan tutkan avulla hahmottaa.

Usein kapea-alaiset arvioinnit tuottavat entuudestaan tuttua tietoa niille henkilöille, jotka suunnittelevat ja toteuttavat osallisuusprosesseja (esimerkiksi osalli-

Kuvio 2. Yhteisluomisen tutka.

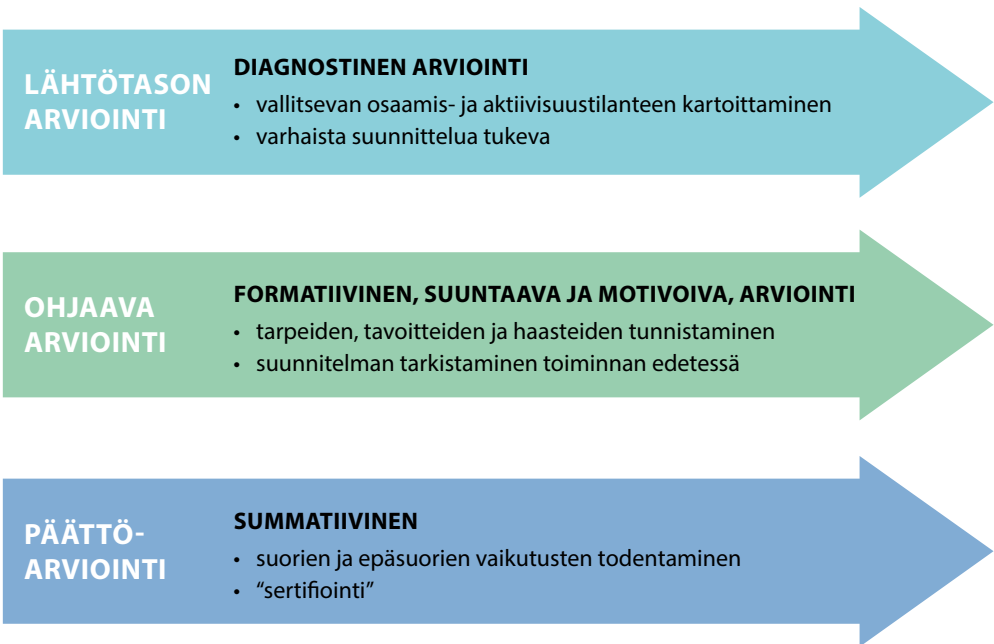
suuden vinoutuminen hyvin koulutettuihin). Yhteisluomisen tutkan avulla tämä ongelma voidaan välttää, kun organisaation tarpeisiin voidaan räätälöidä sellaiset arviointiteemat ja -indikaattorit, jotka parhaiten hyödyntävät osallisuustoiminnan kehittämistyötä osallisuusprosessin eri vaiheissa.

Yhteisluomisen tutka sisältää **12 pääindikaattoria, joiden avulla osallisuuden vaikutuksia arvioidaan kattavasti**. Indikaattorit jakautuvat **neljään osa-alueeseen: tavoitteet, toteutus, toimijat ja tuotokset**.

MIHIN YHTEISLUOMISEN TUTKAA VOI KÄYTTÄÄ?

Yhteisluomisen tutkaa voidaan käyttää joko **yksittäisten osallisuushankkeiden** (esimerkiksi osallistuva budjetointi) **arviointiin** tai osallistuvaa toimintaa harjoittavan yksikön tai organisaation toiminnan **kokonaisarviointiin**.

Mallin soveltaminen riippuu osallisuusprosessin vaiheesta (Kuvio 3). Lähtötason arviointi auttaa hahmottamaan organisaation asiantuntijoiden osaamistasoa, käytössä olevia resursseja ja toiminnan tavoitteita (lähtötason arviointi). Meneillään oleviin hankkeisiin voidaan mallin pohjalta tunnistaa niitä alueita, jotka eniten kaipaavat kehittämistä (ohjaava arviointi). Hankkeen päätyttyä voidaan toteuttaa puolueeton jälkikäteisarviointi (päättöarviointi).

Kuvio 3. Yhteisluomisen tutkan käyttötavat osallisuusprosessin eri vaiheissa.

Yhteisluomisen tutkan avulla voidaan myös tunnistaa ja priorisoida alueita, joita voidaan myöhemmin arvioida tarkemmin joko tutkimuksen tai tätä kevyemmän seurannan keinoin. Esimerkiksi hankkeen toteutusta sekä osallistujien oppimista ja voimaantumista voidaan arvioida ”deliberatiivisen laadun” mittarein arvioimalla ovatko prosessin aikana käydyt keskustelut asiallisia, argumentoivia, vasta-uuoroisia ja oppimista tukevia.

MITEN YHTEISLUOMISEN TUTKAA KÄYTETÄÄN?

Yhteisluomisen tutka soveltuu sekä itsearviointityökaluksi että malliksi, joka auttaa keräämään tietoa osallisuuden vaikutuksista kultakin osa-alueelta erikseen määriteltävin indikaattorein ja mittarein.

Taulukossa 3 on määritelty Yhteisluomisen tutkan pääindikaattorit, joiden avulla voidaan kokonaisvaltaisesti arvioida osallistuvan toiminnan eri ulottuvuuksia. Kysymykset voivat toimia pohjana joko vapaamuotoiselle tai ohjatulle itsearviointille. Kysymysten avulla voidaan myös kvantitatiivisesti määrittellä ”tutkakuva”, joka visualisoi toiminnan kokonaiskuvan ja auttaa vertailemaan 1) erilaisia organisaatioita keskenään, 2) osallisuustoiminnan kehitystä saman organisaation sisällä tai 3) yksittäisen osallisuushankkeen onnistuneisuutta eri ulottuvuuksilla. Tutkakuvan piirtämiseksi kukin indikaattori kvantitetaan intuitiivisesti seitsemänasteisella Likert-skaalalla, minkä pohjalta voidaan piirtää toiminnan nykytilaa kuvaava tutkakuva (Kuvio 4).

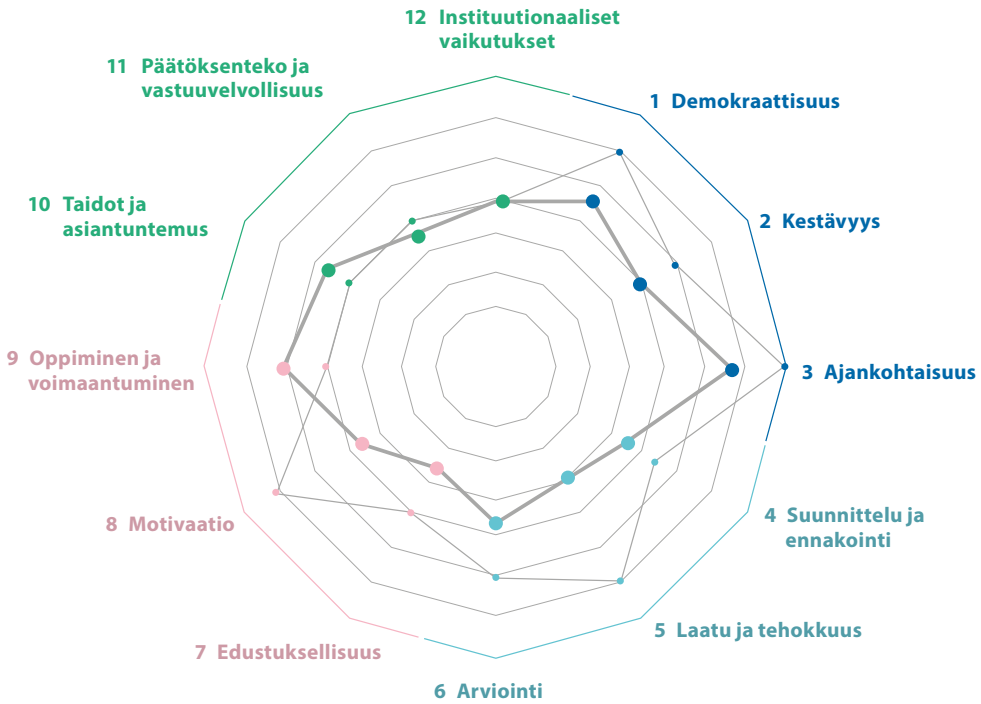
Taulukko 3. Yhteisluomisen tutkan indikaattorit.

OSA-ALUE	KUVAUS	INDIKAATTORI	KYSYMYKSIÄ
T1 Tavoitteet	Osallisuushankkeilla pyritään yleensä edistämään demokraattisia arvoja, kestäväää kehitystä ja muita ajankohtaisia tavoitteita.	1 Demokraattisuus	Onko hankkeen ensisijaisena tavoitteena demokratisoida päätöksentekoa? Voivatko osallistujat itse vaikuttaa hankkeen toteutukseen? Toimitaanko läpinäkyvästi ja avoimesti? Pidetäänkö toimintamallia legitiiminä?
		2 Kestävyys	Onko ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys otettu huomioon hankkeen tavoitteissa? Onko hanke kytketty kestävään kehityksen ohjelmiin ja tavoitteisiin?
		3 Ajankohtaisuus	Ovatko hankkeen tavoitteet hyvin perusteltuja ja poliittiseen harkintaan perustuvia? Ovatko tavoitteet ajankohtaisia? Onko tavoitteita kyetty muuttamaan tarpeen mukaan?

OSA-ALUE	KUVAUS	INDIKAATTORI	KYSYMYKSIÄ
T2 Toteutus	Hankkeen toteutuksessa on yleensä kolme osa-alueita: suunnittelu, toimeenpano, arviointi.	4 Suunnittelu ja ennakointi	Onko hankkeelle varattu riittävästi resursseja? Miten hankkeen kysymykset on kehystetty? Miten tapahtumien saavutettavuus on huomioitu? Miten käytetyt työkalut ja menetelmät on valittu?
		5 Laatu ja tehokkuus	Miten hankkeen toteutuksen laatu ja resurssien tehokas käyttö varmistetaan? Onko valittu johtamistapa toimiva? Miten hankkeesta tiedotetaan? Miten tapahtumat fasilitoidaan? Miten puhutaan tapahtumissa ja alustalla? Millainen digituki on järjestetty?
		6 Arviointi	Millaisia evaluoinnin aktiviteettejä hankkeelle on suunniteltu? Miten arvioidaan hankkeen välineelliset vaikutukset? Miten dataa kerätään, analysoidaan, ja kenelle sitä raportoidaan? Onko hanketta muokattu arvioinnin pohjalta?
T3 Toimijat	Osallistumishankeella tavoitellaan yleensä laajaa ja monipuolista joukkoa osallistujia (osallistuja-ekosysteemi) ja pyritään keräämään näiltä tietoja ja näkemyksiä sekä tukemaan ihmisten oppimista ja voimaantumista.	7 Edustuksellisuus	Miten heterogeeninen osallistujajoukko oli? Ketkä osallistuivat? Miten tulevien sukupolvien edustuksellisuus on otettu huomioon?
		8 Motivaatio	Miten motivoituja / kiinnostuneita osallistujat olivat? Olivatko he tyytyväisiä tapahtumiin? Pääsivätkö he verkostoitumaan muiden sidosryhmien kanssa? Palkittiinko osallistuminen jollain tavalla? Oliko alhainen motivaatio syy ei-osallistumiseen? Osattiinko ihmisiä motivoida oikealla tavalla?
		9 Oppiminen ja voimaantuminen	Millaisia taitoja osallistujat oppivat osallistumisen prosessin myötä? Ymmärtävätkö he enemmän asiakusteluista ja/ tai päätöksenteon prosessista? Miten yhteistyö muiden sidosryhmien kanssa sujui?
T4 Tuotokset	Hankkeen vaikutukset omaan organisaatioon; vaikutukset päätöksentekoon ja laajempaan institutionaaliseen ympäristöön.	10 Taidot ja asiantuntemuksen kehittäminen	Miten organisaation omaa osaamista on kehitetty? Onko hyödynnetty ulkopuolisia asiantuntijoita esim. tutkimusyhteistyön avulla? Tarjotaanko koulutusta myös sidosryhmille? Onko oppimiseen innostava ilmapiiiri? Onko asiantuntemuksen kehittämiseen varattu riittävästi resursseja ja mahdollisuuksia?
		11 Päätöksenteko ja vastuuvollisuus	Millainen on kaupungin sitoutuminen hankkeeseen? Miten osallistujien palaute kytkeytyy päätöksentekoon? Miten palaute analysoitiin, miten se on huomioitu päätöksenteossa? Miten palaute on annettu kansalaisille ja tiedotettu siitä?
		12 Institutionaaliset vaikutukset	Millaisia uusia yhteistyömuotoja yliopistojen, museoiden, koulujen, yritysten ym. sidosryhmien kanssa on syntynyt? Onko syntynyt uutta liiketoimintaa? Onko toiminta inspiroinut uudistamaan organisaatiossa vakiintuneita käytäntöjä? Ovatko päättäjät oppineet kansalaisilta?

MITÄ YHTEISLUOMISEN TUTKA MAHDOLLISTAA?

Yhteisluomisen tutkan avulla voidaan yhdellä silmäyksellä hahmottaa osallisuus-toiminnan keskeiset vahvuus- ja kehittämisaalueet. Kuviossa 4 havainnollistetaan, miten erilaisia osallisuusprofileja voidaan tutkan avulla vertailla.

Kuvio 4. Esimerkki Yhteisluomisen tutkan avulla piirretystä tutkakuvausta. Mitä kauempana uloimmalla kehällä arviota kuvaava käyrä kulkee, sitä onnistuneemmaksi toiminta on arvioitu.

LÄHTEET

- Ahonen, V. ja Rask, M. (2019). Osallistuvan budjetoinnin mallit ja trendit Suomessa vuosina 2009-2018. Suomen Kuntaliitto.
- Cabannes, Y., & Lipietz, B. (2018): Revisiting the democratic promise of participatory budgeting in light of competing political, good governance and technocratic logics. *Environment and Urbanization*, 30, 67-84. (2018). doi: 10.1177/0956247817746279.
- Dietz, T. and Stern, P. C. (eds.) (2008). *Public Participation in Environmental Assessment and Decision Making*. Washington DC: The National Research Council.
- Gilman, H. (2016): *Democracy Reinvented: Participatory Budgeting and Civic Innovation in America*. Washington, DC, Brookings Institution Press.
- Hurme, J. (2017). *Osallistuva budjetointi*. Pro Gradu, Vaasan yliopisto

Yhteisluomisen tutkaan perustuva arviointi auttaa kehittämään osallisuus-toimintaa seuraavin tavoin:

- Kunta tai osallisuustoimintaa järjestävä organisaatio voivat luoda kokonaisvaltaisen arvion sen nykyisistä vahvuuksista ja kehittämistarpeista.
- Tutkakuva mahdollistaa vertailun sekä saman toimijan kehitykseen eri aikoina että muihin toimijoihin, jotka ovat toteuttaneet vastaavan arvion.
- Mikäli arvioinnin toteuttaa harjaantunut arvioitsija, saatavilla on myös runsaasti tietoa ja vinkkejä tekijöistä, jotka liittyvät eteen tulevien haasteiden ratkaisuun.

MITEN YHTEISLUOMISEN TUTKA LAADITTIIN

Yhteisluomisen tutkan taustalla on yli 20 vuotta jatkunut tutkimus osallistuvan suunnittelun ja päätöksenteon prosesseista. Vuosina 2014–2017 toteutetussa EU-rahoitteisessa PE2020-hankkeessa koottiin tietoa ja vertailtiin noin 300 innovatiivista osallisuushanketta. Tutkimuksen pohjalta laadittiin synteettinen arviointimalli. Malliin koottiin 40 keskeisintä kriteeriä, joilla osallisuushankkeiden onnistumista oltiin arvioitu relevanssin, toteutuksen, tehokkuuden ja vaikuttavuuden näkökulmasta.

BIBU-hankkeessa arviointimallia edelleen työstettiin kohti osallisuuden arvioinnin yleistä työkalua koostamalla noin 300 indikaattoria, joilla osallisuushankkeiden vaikutuksia on käytännössä pyritty arvioimaan. Helsingin ja Vantaan kaupungin kanssa toteutetuissa osallistuvan budjetoinnin hankearvioinneissa arviointimallia testataan ja kehitetään eteenpäin.

Kuntaliitto (2019). Kuva Kuntaliiton tulevasta "osallisuuden arviointi ja mittaaminen" raportista.

Kuntaliitto, 2017. Osallistuva budjetointi kunnissa ja maakunnissa.

Rask, M., Mažiukaitė-Žvinienė, S., Tauginienė, L., Dikčius, V., Matschoss, K., Aarrevaara, T. and d'Andrea, L. (2018). Public Participation, Science and Society: Tools for Dynamic and Responsible Governance of Research and Innovation. Routledge, London UK and New York, U.S.

Torring, J., Sørensen, E., & Røiseland, A. (2016). Transforming the public sector into an arena for co-creation: Barriers, drivers, benefits, and ways forward. *Administration & Society*, 0095399716680057.

Valtioneuvoston demokratiaverkosto & Oikeusministeriö (2014). Avoin ja yhdenvertainen osallistuminen. Demokratiapoliittinen selonteko. Selvityksiä ja ohjeita, nro 15. Saatavissa 2.4.2015: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-369-6>.

Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittama

KANSALAIKUUDEN KUILUT JA KUPLAT

-TUTKIMUSHANKE (BIBU) tutkii kansalaisuuden muutoksia. Monitieteisessä hankkeessa on mukana tutkijoita yhteensä kuudesta yliopistosta ja tutkimuslaitoksesta.

Tackling Biases and Bubbles in Participation

www.bibu.fi | [#biburesearch](https://twitter.com/biburesearch)

Lisätietoja:

Mikko Rask, yliopistotutkija, Helsingin yliopisto

mikko.rask@helsinki.fi

puh. 050 3222 012

Titiana Ertiö, tutkijatohtori, Helsingin yliopisto

titiana.ertio@helsinki.fi

puh. 045 850 96 85

HELSINGIN YLIOPISTO
VALTIOTIETEELLINEN TIEDEKUNTA

Ulkoasu: Kaskas Media

Kansalaisuuden kuilut ja kuplat, 2/2019

ISSN 2669-8080